

DUNJA JUTRONIĆ, *SPLITSKI GOVOR –
OD VAPORA DO TRAJEKTA*

Split: Naklada Bošković, 2010, 474 str.

Дуња Јутронић је редовни професор на катедрама за енглески језик универзитета у Сплиту и Марибору. Већ дужи низ година бави се теоријском лингвистиком, урбаном дијалектологијом, филозофијом језика и језицима у контакту. Објавила је више од сто чланака, како у домаћим тако и у страним часописима и књигама, а њене најважније публикације су: *Hrvatski jezik u SAD* (Split: Logos, 1985), *Lingvistika i filozofija* (Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, 1990), *The Maribor Papers in Naturalized Semantics* (Maribor: Pedagoška fakulteta, 1997) и *Rječnik splitskog govora* (Zagreb: Durieux; Dubrovnik: University Press, 2006), који је написала у коауторству са Томасом Магнером (Thomas F. Magner). Пред нама је њена најновија књига *Splitski govor – od vapura do trajekta*, објављена 2010. године, која говори о променама у сплитском говору.

Књига садржи следећа поглавља: *Predgovor* (11–13 str.), *Uvod* (14–33), I. *Dio – Jezik starijeg naraštaja* (34–97), II. *Dio – Jezik srednjeg naraštaja* (98–171), III. *Dio – Jezik mlađeg i najmlađeg naraštaja* (172–229), IV. *Dio – Zaključak* (230–285), V. *Dio – Dodaci* (286–321), VI. *Dio – Primjeri govora* (322–425), *Literatura* (426 – 440), *Sažetak na engleskom jeziku – Summary* (441–465), *Pogovor* (467–470), *Kazalo imena* (471–472), *Kazalo pojmova* (473) и оделјак *O autorici* (474).

У уводном делу, кроз посебне одељке: *Socijalna ili urbana dijalektologija* (14–15), *Kratki povjesni osvrt* (16–18), *Jezične promjene* (18–21), *Razlike između tradicionalne i urbane dijalektologije* (21–26), *Jezik grada* (26–28) и *Metodologija* (28–33) ауторка је настојала да у главним цртама представи неке од циљева социјалне или урбане дијалектологије „kao jednog od važnih, ako ne i središnjih područja is-

traživanja u suvremenoj sociolingvistici“ (14). Кроз своје истраживање промена које се дешавају у сплитском говору, ауторка је применила и преиспитала извесне хипотезе присутне у теорији језичких дијалекатских промена, и то полазећи од најширег плана (теоретског) према ужем (практичном или описном).

Први део посвећен је језику старијег нараштаја. Д. Јутронић је анализирао најпре језик Миљенка Смоје (35–38), угледног сплитског новинара, затим Анта Дупланчића (59–75), туристичког водича који се у слободно време бави писањем, и Соње Сењановић-Перачић (76–92), песникиње из Сплита. Код сваког од њих пратила је посебно фонолошке, морфолошке и синтаксичке варијабле, а резултате својих истраживања представљала је процентуално у табелама и помоћу графикона. На крају овог поглавља налази се и упоредна анализа језика Миљенка Смоје, Анта Дупланчића и Соње Сењановић-Перачић, такође са табеларним и графичким приказом резултата.

У другом делу посвећеном језику средњег нараштаја, пратећи појединачно фонолошке, морфолошке и синтаксичке варијабле, Д. Јутронић је анализирао језик Ђермана Ћиће Сењановића (99–116), сплитског новинара и књижевника, Ранка Младине (123–140), примаријуса доктора медицинских наука, професора оториноларингологије на Медицинском факултету у Загребу и редовног члана Хрватске академије медицинских знаности, и језик у песмама Оливера Драгојевића (141–166). Ту је ауторка такође направила два поређења, и то анализирајући прво језик Соње Сењановић-Перачић и Ћиће Сењановића (117–122), а затим и језик Миљенка Смоје и Ћиће Сењановића (167–171). У поглављу у којем је анализирао језик у песмама Оливера Драгојевића, ауторка је на крају упоредила дијалекат у песмама и дијалекат из Драгојевићевог интервјуа, и дошла до закључка да се све посматране варијабле, процентуално гледано, много више појављују у његовим песмама него у интервјуу (166).

Кроз анализу језика Роберта Паулетича (на три нивоа: фонолошким, морфолошким и синтаксичким) (173–187), покретача и власника неколико популарних енигматских издања и главног уредника три енигматска магазина, и Аријане Чулине (188–206), сплитске глумице, која се бави и писањем, као и описом сплитског говора на националној телевизији кроз представљање популарне емисије *Poure torture...* (207–229), Д. Јутронић је настојала да у оквиру трећег дела представи језик млађег и најмлађег сплитског нараштаја.

Следи закључни део, који се састоји из три поглавља. У првом, *Komentari o svim varijablama* (231–246) представљене су све посматране варијабле појединачно, и то у процентима, а оне су следеће:

1. ФОНОЛОШКЕ ВАРИЈАБЛЕ КОЈЕ ЈЕ
АУТОРКА ПРАТИЛА:

- икавски облици
- промена -м > -н код глагола
- промена -м > -н код именица
- промена -м > -н код придева
- варијабла х (1. почетно х > Ø, 2. крајње х > Ø)
- варијабла х (х > в; х > ј; хв > ф)
- промена љ > ј
- промена *d' > ј

2. МОРФОЛОШКЕ ВАРИЈАБЛЕ КОЈЕ ЈЕ АУТОРКА
ПРАТИЛА:

- глаголски придев радни мушког рода
- презент, треће лице
- генитив множине
- датив/ локатив/ инструментал множине

3. СИНТАКСИЧКЕ ВАРИЈАБЛЕ КОЈЕ ЈЕ АУТОРКА
ПРАТИЛА:

- конструкција од (о') + генитив
- неразликовање функције локатива и акузатива
- упитно-односна заменица *ча*
- конструкција *ми је* > *ме*.

У овом представљању посматраних варијабли ауторка није узела у обзир све анализиране говорнике, већ се, због прегледности, одлучила да то буде по двоје представника из сваке генерације (старије, средње, млађе и најмлађе), а све с циљем да се покаже „*kako izgleda splitski vernakular u sadašnjem trenutku*“ (231). У поглављу које следи – *Što je ostalo od splitskog govora* (247–276) – дала је графички приказ свих варијабли са детаљним коментарима и покушајем предвиђања правца у којем ће се промене даље кретати. На крају, у поглављу *Splitski govor(i) i njegov identitet(i)* (277–285) ауторка закључује да „*splitski razgovorni jezik ili vernakular ima svoj prestiž, koji je često važniji od upotrebe standardnog jezika, i to pridonosi njegovu identitetu*“ (284). Даље наводи да је овај вернакулар једна хетерогена динамичка структура и да има своју норму/ норме, коју/ које, како сама каже, стварају његови говорници, те да се старије норме преплићу са новијим (284).

У одељку *Dodaci* издвајају се три целине. Прва носи наслов *Splitski leksik* (287–297), где је Д. Јутронић резултате својих истраживања поредила са ранијом Видовићевом детаљном анализом учесталости романске лексике италијанског порекла у Сплиту. Затим, књига *Bilježnica Robija K. 101 priča za laku noć djeco*, познатог новинара сатиричног листа Feral Tribune Виктора Иванчића (под псеудонимом Роби К.), заинтригирала је ауторку и подстакла је да у оквиру друге целине *Jezik Robija K.* (298–311) анализира лексику, односно речи које је користио Роби К., и поред тога изнесе и своје ставове о језику града. И у трећој целини, насловљеној као „*Pobuna Dalmoša*“ – *govor Tonija Kukoča, Gorana Ivaniševića i Blanke Vlašić* (312–321), ауторка је аналиzirала говор тих познатих далматинских спортиста.

Књига *Splitski govor – od vapura do trajekta*, која је настала као резултат вишегодишњег ауторкиног рада¹, представља значајан допринос развоју урбане дијалектологије на српскохрватском језичком простору.² Као опис једног градског говора са социолингвистичког

¹ Поред бројних претходних ауторкиних радова из ове области – D. Jutronic-Tihomirović: *Jezik grada, Argumenti* 1–2, Rijeka, 1983, 196–204; *Neki aspekti govora grada Splita, Godišnjak Saveza društava za primenjenu lingvistiku Jugoslavije* 7–8, Sarajevo, 1983–1984, 105–109; *Aspekti socijalne ili urbane dijalektologije, Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio filoloških znanosti* 14, Zadar, 1985, 29–38; *Jedna moguća sociolingvistička univerzalija, Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio filoloških znanosti* 15, Zadar, 1986, 17–28; *Morfološke promjene u splitskom vernakularu, Filologija* 14, Zagreb, 1986, 153–160; *Potrebe za socijalnom dijalektologijom*. U: *Potrebe za socijalnom dijalektologijom* (Naučni skup: Lingvistika i lingvističke aktivnosti u Jugoslaviji), Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 1987, 117–119; *Dijalekt ili vernakular? Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio filoloških znanosti* 17, Zadar, 1988, 5–16; *Jezičko prilogađavanje na sintaksičkom nivou, Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio filoloških znanosti* 18, Zadar, 1988–1989, 51–60.

² Истраживањем градских говора код нас, између осталих, бавили су се: М. Московљевић: Неколико речи о београдском говору, *Зборник филолошких и лингвистичких студија: Александру Белићу њоводом 25-годишњице његовог научног рада њосвећују његови пријатељи и ученици*, Београд, 1921, 132–140, А. Белић: „Београдски стил“, *Наш језик* 2/7, Београд, 1934, 193–200, Д. Јовић: Социолингвистички фактори језичких промена у жупском говору, *Књижевност и језик* 26/2–3, Београд, 243–251, Ј. Јерковић: Српски говор Бечеја, *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику* 35/2, Нови Сад, 89–98, П.–Л. Тома: Говори Ниша и околних села у социолингвистичкој перспективи, *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику* 38/1, Нови Сад, 185–191, С. Станковић: Градски власотиначки говор(и) – социолингвистички процеси. У: *О српским народним говорима*. Дани духовног преображења IV, Деспотовац, 167–179 и *Говор Новог*

становишта, првенствено ће користити социолингвистима и дијалектолозима, а с обзиром на то да је у анализу био укључен и говор познатих певача и спортиста, сигурно ће бити интересантна и ши­рој читалачкој публици.

*Бранкица Б. Марковић**
Институт за српски језик САНУ
Београд

Сада, Св. 1, Фонетске особине/ уредник Жарко Бошњаковић, Нови Сад: Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику, 2009, 348. и Св. 2, Морфосинтаксичке, лексичке и прагматичке особине/ уреднице Вера Васић и Гордана Штрбац, Нови Сад: Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику, 2011, 719. Ауторка овог приказа такође се бавила једним социолингвистичким истраживањем у оквиру свог магистарског рада *Ситуацијалне падежне конструкције у говору сѝароседелаца Новог Сада*, коју тренутно припрема за штампу.

* brankicama@gmail.com